

UTRZYMANIE CZYSTOŚCI I PORZĄDKU W GMINACH

Przewodnik z wzorami

redakcja Tomasz Lewandowski

Kamila Lewandowska, Tomasz Lewandowski
Andrzej Springer, Katarzyna Stróżyk, Anna Szajerka

UTRZYMANIE CZYSTOŚCI I PORZĄDKU W GMINACH

Przewodnik z wzorami

redakcja Tomasz Lewandowski

Kamila Lewandowska, Tomasz Lewandowski
Andrzej Springer, Katarzyna Stróżyk, Anna Szajerka

Zamów książkę w księgarni internetowej

proinfo.pl
księgarnia internetowa

Stan prawny na 15 stycznia 2020 r.

Wydawca
Anna Kubuj-Kacperek

Redaktor prowadzący
Joanna Ołówek

Opracowanie redakcyjne
Agnieszka Witczak

Projekt okładek serii
Wojtek Kwiecień-Janikowski, Przemek Dębowski

Ta książka jest wspólnym dziełem twórcy i wydawcy. Prosimy, byś przestrzegał przysługujących im praw. Książkę możesz udostępnić osobom bliskim lub osobiście znanym, ale nie publikuj jej w internecie. Jeśli cytujesz fragmenty, nie zmieniaj ich treści i koniecznie zaznacz, czyje to dzieło. A jeśli musisz skopiować część, rób to jedynie na użytek osobisty.

prawolubni

SZANUJMY PRAWO I WŁASNOŚĆ
Więcej na www.legalnakultura.pl
POLSKA IZBA KSIĄŻKI

© Copyright by
Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o., 2020

ISBN 978-83-8187-481-6

Dział Praw Autorskich
01-208 Warszawa, ul. Przyokopowa 33
tel. 22 535 82 19
e-mail: ksiazki@wolterskluwer.pl

www.wolterskluwer.pl
księgarnia internetowa www.profinfo.pl

SPIS TREŚCI

Wykaz skrótów	9
Rozdział 1	
Tytułem wprowadzenia	11
1.1. Dawne regulacje w zakresie gospodarki odpadami oraz utrzymania czystości i porządku.....	11
1.2. Regulacje z okresu odradzania się państwa polskiego i dwudziestolecia międzywojennego	13
1.3. Okres powojenny.....	19
1.4. Selektywna zbiórka – kilka kroków wstecz	21
1.5. Czystość i porządek w odmienionej Rzeczypospolitej	24
Rozdział 2	
Utrzymanie czystości i porządku w gminach jako obowiązkowe zadania własne gminy	26
2.1. Pojęcie zadania własnego gminy oraz wybór formy organizacyjnoprawnej jego realizacji	26
2.2. Rozwiązania dotyczące sposobu gospodarowania odpadami komunalnymi	30
2.3. Nieruchomości niezamieszkałe w świetle ustawy nowelizującej z 19.07.2019 r.....	32
Rozdział 3	
Obowiązek ponoszenia opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi przez właścicieli nieruchomości oraz określenie wysokości stawki takiej opłaty	42
3.1. Charakter opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi	42
3.2. Obowiązek ponoszenia opłaty na rzecz gminy; terminy.....	44
3.3. Sposób określenia wysokości opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi	45
3.3.1. Nieruchomości zamieszkałe	46

3.3.2. Nieruchomości niezamieszkanie.....	52
3.3.3. Nieruchomości mieszane.....	57
3.3.4. Nieruchomości wykorzystywane do działalności gospodarczej	58
3.4. Wybór metody ustalenia opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi, ustalenie stawki takiej opłaty oraz stawki opłaty za pojemnik o określonej pojemności.....	58
3.5. Stawka opłaty podwyższonej za gospodarowanie odpadami komunalnymi	61
3.6. Zwolnienie z opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi w całości bądź w części – kryterium dochodowe i Karta Dużej Rodziny	63
3.7. Zwolnienie w części z opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi w przypadku kompostowania odpadów	64
3.8. Konsekwencje nieselektywnej zbiórki odpadów komunalnych.....	67
3.9. Nieruchomości niezamieszkanie objęte systemem umownym.....	68
3.9.1. Określenie górnych i maksymalnych stawek opłat za gospodarowanie odpadami komunalnymi.....	68
3.9.2. Kontrola posiadania umów na odbiór odpadów komunalnych	70

Rozdział 4

Selektywna zbiórka odpadów komunalnych na terenie gminy.....	74
4.1. Selektywna zbiórka odpadów komunalnych obligatoryjna dla właścicieli nieruchomości oraz sankcje związane z nieprzestrzeganiem przepisów.....	74
4.1.1. Brak możliwości deklarowania nieselektywnego gromadzenia odpadów	76
4.2. Termin wprowadzenia zmian	79
4.3. Uszczegółowienie zasad selektywnego zbierania odpadów komunalnych w rozporządzeniu Ministra Środowiska.....	80
4.4. Minimalne wymagania dotyczące selektywnej zbiórki odpadów w punktach selektywnego zbierania odpadów komunalnych	81
4.5. Prowadzenie selektywnego zbierania odpadów komunalnych w większym zakresie niż ustalone minimum – fakultatywne zadanie gminy.....	82
4.6. Selektywna zbiórka obowiązkowa dla wszystkich właścicieli nieruchomości	83
4.7. Obowiązek spełnienia wymogu selektywnego zbierania odpadów komunalnych przez gminy.....	84
4.8. Bioodpady – wymagana frakcja odpadów w zakresie zbiórki selektywnej.....	88

4.8.1. Ujednolicenie nazewnictwa dotyczącego zbiórki bioodpadów.....	88
4.8.2. Segregacja bioodpadów – wymóg prawa Unii Europejskiej	89
4.8.3. Zasady segregacji bioodpadów na terenie gminy – dookreślenie zasad, zróżnicowanie częstotliwości odbioru oraz brak możliwości limitowania.....	89
4.8.4. Określenie wymagań dotyczących kompostowania bioodpadów w regulaminie, w tym przykładowa metodologia wyliczenia zwolnienia w części z opłaty	91
4.8.5. Zniesienie regionalizacji	94
4.9. Poziomy recyklingu, przygotowania do ponownego użycia i odzysku – obowiązek gminy.....	95
4.9.1. Wymagania unijne i krajowe w zakresie obowiązkowych poziomów recyklingu, przygotowania do ponownego użycia i odzysku	95
4.9.2. Ograniczenie masy odpadów komunalnych ulegających biodegradacji przekazywanych do składowania.....	103
4.9.3. Brak realizacji gminnego obowiązku osiągnięcia poziomów	104
4.9.4. Istotny wpływ podmiotu odbierającego odpady komunalne na spełnienie obowiązku osiągnięcia poziomów przez gminy.....	108
4.10. Poziomy recyklingu, przygotowania do ponownego użycia i odzysku – obowiązek przedsiębiorcy odbierającego odpady komunalne na podstawie umowy z właścicielem nieruchomości ...	113
4.11. Określenie przez gminę warunków spełnienia wymogu selektywnego zbierania odpadów komunalnych przez właścicieli nieruchomości	116

Rozdział 5

Finansowanie systemu gospodarowania odpadami.....	122
5.1. Zagadnienia ogólne.....	122
5.2. Źródła finansowania zadań jednostek samorządu terytorialnego	123
5.3. Charakter opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi	125
5.4. Przeznaczenie opłaty	128
5.4.1. Wprowadzenie.....	128
5.4.2. Przeznaczenie opłaty w rozumieniu sądów administracyjnych	128
5.5. Samofinansowanie się systemu gospodarowania odpadami komunalnymi	130
5.6. Nadwyżka bądź niedobór opłaty za gospodarowanie odpadami	132
5.7. Monitorowanie funkcjonowania systemu gospodarki odpadami...	136

- 5.8. Zmiana stawki opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi 138
- 5.9. Egzekucja opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi 139

Rozdział 6

Warunki wykonywania działalności w zakresie odbierania

i zagospodarowania odpadów komunalnych..... 142

- 6.1. Odbieranie odpadów komunalnych jako działalność regulowana – wpis do rejestru działalności regulowanej 142
- 6.2. Wykreślenie z rejestru działalności regulowanej 146

Wzory 157

- Rejestr działalności regulowanej – wniosek o wpis oraz zmianę – wprowadzenie 157
- Wniosek o wpis do Rejestru Działalności Regulowanej w zakresie odbierania odpadów komunalnych od właścicieli nieruchomości 160
- Oświadczenie 165
- Wniosek o zmianę danych w Rejestrze Działalności Regulowanej w zakresie odbierania odpadów komunalnych od właścicieli nieruchomości 166
- Wniosek o wykreślenie z Rejestru Działalności Regulowanej w zakresie odbierania odpadów komunalnych od właścicieli nieruchomości 175
- Zawiadomienie o zamiarze wszczęcia kontroli działalności gospodarczej 177
- Postanowienie o wszczęciu postępowania podatkowego 179
- Upoważnienie 183

Wykaz aktów prawnych..... 187

Wykaz orzecznictwa 189

Bibliografia..... 191

WYKAZ SKRÓTÓW

CBOSA	– Centralna Baza Orzeczeń Sądów Administracyjnych (dostępna na stronie: orzeczenia.nsa.gov.pl)
Dz.Pr.P.P.	– Dziennik Praw Państwa Polskiego
Dz.U.	– Dziennik Ustaw
Dz.Urz. UE	– Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej
Dz.Urz.	– Dziennik Urzędowy Województwa Lubelskiego
Woj. Lubel.	
Dz.Urz.	– Dziennik Urzędowy Województwa Lubuskiego
Woj. Lubus.	
Dz.Urz.	– Dziennik Urzędowy Województwa Łódzkiego
Woj. Łódz.	
Dz.Urz.	– Dziennik Urzędowy Województwa Pomorskiego
Woj. Pomor.	
Dz.Urz.	– Dziennik Urzędowy Województwa Świętokrzyskiego
Woj. Świętokrz.	
Dz.Urz.	– Dziennik Urzędowy Województwa Warmińsko-Mazurskiego
Woj. Warm.	
Dz.Urz.	– Dziennik Urzędowy Województwa Wielkopolskiego
Woj. Wlkp.	
Konstytucja RP	– Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z 2.04.1997 r. (Dz.U. Nr 78, poz. 483 ze zm.)
k.p.a.	– ustawa z 14.06.1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego (Dz.U. z 2018 r. poz. 2096 ze zm.)
M.P.	– Monitor Polski
nowelizacja z 2019 r.	– ustawa z 19.07.2019 r. o zmianie ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. poz. 1579)

NSA	– Naczelny Sąd Administracyjny
OSNP	– Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw Publicznych
OTK-A	– Orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego, Seria A
PSZOK	– punkty selektywnego zbierania odpadów komunalnych
RIO	– Regionalna Izba Obrachunkowa
SIWZ	– specyfikacja istotnych warunków zamówienia
SN	– Sąd Najwyższy
TK	– Trybunał Konstytucyjny
u.s.g.	– ustawa z 8.03.1990 r. o samorządzie gminnym (Dz.U. z 2019 r. poz. 506 ze zm.)
u.u.c.p.g.	– ustawa z 13.09.1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach (Dz.U. z 2019 r. poz. 2010 ze zm.)
WSA	– Wojewódzki Sąd Administracyjny
z.t.p.	– rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów z 20.06.2002 r. w sprawie „Zasad techniki prawodawczej” (Dz.U. z 2016 r. poz. 283)

Rozdział 1

TYTUŁEM WPROWADZENIA...

Rozważania na temat zasadności nałożenia na samorządy lokalne na poziomie gminnym obowiązków w zakresie utrzymania porządku i czystości można poprowadzić wielotorowo, wykorzystując metodę badań historycznych, aktualnych źródeł prawa czy porównania międzynarodowe. Jednakże analiza historyczna pozwala ocenić, czy aktualne rozwiązania mają oparcie w polskiej tradycji prawnej i czy ich zmiany były wynikiem ewolucji, czy też odrzucenia wcześniejszych rozwiązań, np. ze względu na ich nieskuteczność.

1.1. Dawne regulacje w zakresie gospodarki odpadami oraz utrzymania czystości i porządku

Znawcy praw dawnych, w tym antycznych, z łatwością będą potrafili wskazać, że współczesne przepisy stanowią kontynuację lub przynajmniej znajdują swe źródło między innymi w prawach starożytnego Rzymu¹ czy w późniejszych prawach średniowiecznych i sprzed odzyskania przez Polskę niepodległości². Niewątpliwie ówczesne regulacje dotyczyły tych samych problemów, które współcześnie reguluje ustawa o utrzymaniu czystości i porządku w gminach i stanowiły odpowiedź na konieczność zaspokojenia zbiorowych potrzeb higieniczno-sanitarnych lokalnych społeczności. Już w antyku obowiązki

---

¹ C. Taylor, *The Disposal of Human Waste: A Comparison Between Ancient Rome and Medieval London*, „Past Imperfect” 2005/11, s. 53–72.

² M. Skowron, *Od śmietnika do pojemnika, czyli krótka historia kosza na śmieci*, „Przegląd Komunalny” 2018/5.

wynikające z wytwarzania odpadów nakładane były bezpośrednio na obywateli (lub mieszkańców). Ze względu na zupełnie inny skład i skalę ówczesnie wytwarzanych odpadów, inną sytuację sanitarną, inną świadomość ekologiczną i dostępne technologie przedmiotem tych wcześniejszych regulacji było głównie zapewnienie sprawnego usuwania odpadów poza obręb miast, w celu unikania rozprzestrzeniania się chorób roznoszonych przez gryzonie, ptaki, a nawet świny żerujące na ulicach w poszukiwaniu resztek jedzenia. Na przykład w 320 r. p.n.e. w Atenach zobowiązano mieszkańców do codziennego uprzątnięcia ulic³. W Rzymie natomiast początkowo o ład przed budynkami zobowiązani byli dbać ich właściciele, później jednak zadania te przejęły wyspecjalizowane jednostki działające na zlecenie władz publicznych. Do ich obowiązków należało także utrzymywanie infrastruktury służącej do gromadzenia i usuwania poza miasto odpadów. W literaturze wskazuje się, że to właśnie Cesarstwo Rzymskie było pierwszym ośrodkiem, w którym w sposób zorganizowany władza publiczna gospodarowała odpadami⁴. W ramach zorganizowanej działalności wykorzystywano między innymi wozy konne służące do transportu odpadów. Załadunek odbywał się oczywiście ręcznie, za pomocą łopat, bezpośrednio z ulic. Odpady jednak winny być gromadzone w oznaczonych przez władze miejscach, a niestosowanie się do zasad skutkować mogło nałożeniem grzywny.

Nie dbano jednak wówczas o recykling, a powtórne użycie wynikało raczej z braku innych środków do wytwarzania, np. narzędzi, niż z dbałości o środowisko dla przyszłych pokoleń. Nie znano wówczas tworzyw sztucznych, więc nie było potrzeby zapobiegania ich gromadzeniu na wysypiskach ani zabezpieczania przed emisją powstających na ich terenie substancji do środowiska. Nie musiano jeszcze troszczyć się o brak miejsc do gromadzenia odpadów. Bodajże najsłynniejszym składowiskiem z tego okresu jest Monte Testaccio w Rzymie, czyli hałda starannie poukładanych odpadów z potłuczonych amfor. Co prawda nie uległy one rozpadowi (są ceramiczne), jednak ich ne-

---

³ P. Korzeniowski, *Model prawny systemu gospodarki odpadami. Studium administracyjno-prawne*, Łódź 2014, s. 26.

⁴ F. Havlíček, M. Morcinek, *Waste and Pollution in the Ancient Roman Empire*, „Journal of Landscape Ecology” 2016/9/3, s. 36.

gatywne oddziaływanie na środowisko jest niewspółmiernie mniejsze niż dzisiejszych składowisk.

To właśnie wraz z powstaniem w starożytności stałych siedzib ludzkich – miast i wsi – pojawił się problem konieczności usuwania odpadów. Wcześniej plemiona koczownicze po prostu pozostawiały je w miejscu chwilowego pobytu i po jego opuszczeniu nie zajmowały się już nimi.

Państwowe regulacje gospodarki odpadami mają wielowiekową tradycję, sięgającą początków kształtowania się współczesnej cywilizacji Zachodu.

1.2. Regulacje z okresu odradzania się państwa polskiego i dwudziestolecia międzywojennego

Dla celów niniejszego opracowania wystarczające będzie odniesienie się do regulacji przyjętych w ramach ujednoczenia systemu prawnego naszego państwa po odzyskaniu niepodległości w 1918 r. i późniejszych – zarówno tych z okresu przed II wojną światową, jak i tych powojennych.

Jako pierwszą regulację należy wskazać wydaną przez Naczelnika Państwa (J. Piłsudskiego) 8.02.1919 r. Państwową zasadniczą ustawę sanitarną (Dz.Pr.P.P. Nr 15, poz. 207 ze sprost.). Były to zatem bardzo wczesne początki odradzającej się państwowości polskiej; należy dostrzec, że już wówczas najwyższa władza państwowa stawiała problem porządku i czystości wśród najważniejszych, z jakimi należy się uporać.

Zgodnie z treścią art. 2 Państwowej zasadniczej ustawy sanitarnej do zarządów komunalnych należała piecza nad zdrowiem ludności w obrębie podległego im terytorium. W szczególności do obowiązków tych należały między innymi:

- „piecza nad czystością powietrza, gleby i wody [...], nad należywym usuwaniem wód zużytych i nieczystości i odprowadzaniem wód ściekowych”;

- „piecza i nadzór nad osobistą czystością ludności, jej mieszkań i otoczenia”;
- „składanie perjodycznych sprawozdań sanitarnych państwowym władzom Zdrowia Publicznego według ustanowionych wzorów”.

Co istotne, art. 5 ww. ustawy wskazywał, że wydatki wynikające z dekretu stanowiły obciążenie gmin, względnie powiatowych związków państwowych.

Należy zatem uznać, że wraz z odbudową państwowości polskiej to właśnie na gminy nałożono obowiązek utrzymania właściwego stanu sanitarnego zarządzanego obszaru, ale – co równie ważne – także finansowania realizacji tego obowiązku.

Omówiona powyżej ustawa została wkrótce zastąpiona Zasadniczą ustawą sanitarną z 19.07.1919 r. (Dz.Pr.P.P. Nr 63, poz. 371), uchwaloną już przez Sejm, która nie zmieniła istoty zadań gmin w zakresie utrzymania czystości i porządku, dokonywała jednak rozdziału zadań władz centralnych i lokalnych. Zmiana wymagana była ze względu na tymczasowy charakter aktów wydanych na podstawie dekretu Naczelnika Państwa o najwyższej władzy reprezentacyjnej Republiki Polskiej z 22.11.2018 r. (Dz.Pr.P.P. Nr 17, poz. 41).

Jako ciekawostkę można przytoczyć fakt, że obie te ustawy w ramach pieczy nad zdrowiem ludności nakładały na gminy także obowiązek zwalczania nierządu.

Niezwykłe szczegółowy opis obowiązków poszczególnych uczestników systemu gospodarowania odpadami oraz zasad utrzymania porządku w mieście przyniosło rozporządzenie Naczelnego Nadzwyczajnego Komisarza do Spraw Walki z Epidemjami z 15.02.1921 r. w przedmiocie utrzymywania porządku w domach, na dziedzińcach, chodnikach i jezdniach w stoł. mieście Warszawie (Dz.U. Nr 14, poz. 90).

Zgodnie z art. 1 ww. rozporządzenia dozorców domów zobowiązano między innymi:

- utrzymywać stale w porządku i czystości ulice, tj. chodniki i jezdnie,
- zraszać ulice przed zmiataniem w miarę potrzeby, a w czasie suszy przynajmniej raz dziennie,
- zmywać wodą miejsca postoju dorożek i platform.

Artykuł 3 ww. rozporządzenia wprowadzał szereg zakazów wobec lokatorów. Zabroniono między innymi:

- 1) „wystawiać do klatek schodowych kubły ze śmieciami lub zlewkami,
- 2) zanieczyszczać klatki schodowe odpadkami domowymi, plwocinami i wydaliniami,
- 3) wyrzucać śmieci i wylewać pomyje przez okna lub drzwi na dziedzińce lub ulice,
- 4) zmiatać śmiecie z parapetów i balkonów na ulice [...]”.

Artykuł 4 ust. 1 nakładał z kolei obowiązki na właścicieli nieruchomości, którzy zobowiązani byli:

- czuwać, by na każdej posesji znajdowała się skrzynia na śmiecie, mocno zbudowana ze szczelną pokrywą, utrzymywana czysto, a w miarę potrzeby smołowana lub bielona wapnem, do której winny być wsypywane śmiecie, odpadki kuchenne itp.,
- dbać, by śmiecie regularnie były wywożone oraz nie dopuszczać do ich przepełnienia i składania śmieci obok śmietnika,
- czuwać, by doły kloaczne w domach nieskanalizowanych nie były wypełnione ekskrementami wyżej 3/4 głębokości, oraz by wywożenie zawartości dołów odbywało się regularnie i w sposób najmniej zatruwający powietrze, w wozach hermetycznie zamkniętych.

Artykuł 7 ww. rozporządzenia natomiast przewidywał, że niestosowanie się do zarządzeń skutkować będzie karą grzywny do 8000 marek lub aresztem do sześciu tygodni, włącznie grzywną i aresztem łącznie.

Ostatnia nowelizacja ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach wprowadziła rewolucję w gospodarowaniu odpadami komunalnymi. Autorzy w przystępny sposób przedstawili trudne zmiany w systemie odpadowym.

W publikacji opisano takie zagadnienia, jak:

- obligatoryjność selektywnej zbiórki odpadów,
- osiągnięcie poziomów recyklingu,
- konkretne metodologie wyliczeń, np. zwolnienia w części z opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi dla właścicieli nieruchomości zabudowanych budynkami mieszkalnymi jednorodzinnymi za kompostowanie bioodpadów stanowiących odpady komunalne.

Wybrane zagadnienia wzbogacone zostały o konkretne wzory i przykłady, co niewątpliwie ułatwi zrozumienie zawitych problemów, a stosowanie znowelizowanych przepisów stanie się prostsze dla gmin, firm czy organizacji.

Przewodnik pomoże w bardziej efektywnym i zgodnym z obowiązującymi przepisami prawa zarządzaniu systemem gospodarki odpadami komunalnymi.

Tomasz Lewandowski – doktor nauk prawnych; profesor i prorektor w Wyższej Szkole Umiejętności Społecznych w Poznaniu; radca prawny, obsługuje największy w Polsce związek międzygminny zajmujący się gospodarką odpadami; trener i wykładowca na szkoleniach kierowanych do sędziów, prokuratorów, radców prawnych, adwokatów; były starszy asystent sędziego w Wojewódzkim Sądzie Administracyjnym w Poznaniu, przez 10 lat związany z sądownictwem administracyjnym; autor ponad stu publikacji, komentarzy i glos z zakresu prawa administracyjnego, postępowania administracyjnego, egzekucyjnego, sądowno-administracyjnego oraz zagadnień samorządu terytorialnego.

ZAMÓWIENIA:

INFOLINIA 801 04 45 45

ZAMOWIENIA@WOLTERSKLUWER.PL

WWW.PROFINFO.PL

ISBN 978-83-8187-481-6

